

ARCHITEKTURA

CZASOPISMO TECHNICZNE
TECHNICAL TRANSACTIONS

ARCHITECTURE

WYDAWNICTWO

POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

3-A/2010

ZESZYT 6

ROK 107

ISSUE 6

YEAR 107

BARBARA RZEGOCIŃSKA-TYŻUK*

PRZESTRZEŃ SPORTU W MIEJSKIM ŚRODOWISKU MIESZKANIOWYM

THE SPACE OF SPORT IN AN URBAN HOUSING ENVIRONMENT

Streszczenie

Przestrzeń publiczna w miejskim środowisku zamieszkania jest dostępna dla wszystkich i dla różnorodnych form kontaktów i spotkań, w tym także związanych ze sportem. W skali środowiska mieszkaniowego, jakim jest całe miasto, będą to założenia sportowe, takie jak: stadiony miejskie i miejskie ośrodki sportu i rekreacji, w których możliwe jest profesjonalne uprawianie sportu. W skali osiedla lub mniejszego zespołu mieszkaniowego będą to założenia i pojedyncze urządzenia do gier i zabaw sportowych o charakterze sportu amatorskiego. Zatem znaczenie przestrzeni sportu jest zróżnicowane co do roli, skali i kompozycji oraz związane z określonym założonym programem użytkowym.

Słowa kluczowe: miejska przestrzeń publiczna, sport, środowisko mieszkaniowe

Abstract

A public space in an urban housing environment is accessible to everyone and to diverse forms of contacts and meetings, including those relating to sport. In the scale of a housing environment – an entire city – they are sports layouts, such as municipal stadiums and urban centres of sport and recreation where sports can be practised professionally. In the scale of an estate or a smaller residential complex, they are layouts or single facilities for games of amateur character. Thus, the meaning of the space of sport is diverse in its role, scale and composition as well as related to a defined utilitarian programme.

Keywords: an urban public space, sport, housing environment

---

* Dr inż. arch. Barbara Rzegocińska-Tyżuk, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

Współczesne miasto w swoich przestrzeniach publicznych posiada różnorodne miejsca aktywności społecznej, w których przestrzenie sportu stanowią specyficzną i atrakcyjną ofertę. Skierowana jest ona przede wszystkim do mieszkańców danego miasta, ale także do szerszego kręgu zainteresowanych. Wzbogaca zatem miejskie środowisko mieszkaniowe o funkcję, która wykracza często poza swe lokalne oddziaływanie, a dzięki środkom masowego przekazu bywa promowana nawet w skali globalnej. Sport jest obecny w strukturze funkcjonalno-przestrzennej każdego miasta, choć w różnej skali, a jego obecny fenomen jest wyjątkowy i nieporównywalny do innych zjawisk. Poprzez różnorodność dyscyplin sportowych i przeznaczenie (dla sportu kwalifikowanego, zawodowego lub amatorskiego, masowego) założenia i obiekty sportowe w krajobrazie zurbanizowanym kreują rozmaite, z reguły wyróżniające się formy przestrzenne. A ponadto wartość kulturowa i estetyczna przestrzeni publicznej z obiektem sportowym była, jest i nadal zapewne będzie w przyszłości, jednym z warunków identyfikacji przestrzeni miasta¹.

Sport odgrywa rolę nie tylko w kształtowaniu przestrzeni publicznej w swej pierwotnej postaci, wyrażającej się w materialnej obecności zespołu lub założenia sportowo-rekreacyjnego w strukturze miasta, ale wkroczył do współczesności jako tzw. sportowy styl życia, co ma podstawowe znaczenie dla kształtowania zdrowego środowiska zamieszkania.

Nowe idee w zakresie kształtowania współczesnego środowiska mieszkaniowego, oparte na zasadach poszanowania przyrody i ratowania jej zasobów oraz poszanowania wartości kulturowych, wypracował w teorii wiek XX. Zatem w XXI wieku, realizacja tych idei w odniesieniu do przestrzeni zurbanizowanych staje się podstawowym problemem praktyki planistycznej i projektowej oraz realizacyjnej. Wydaje się, że sport w tym zakresie, niezależnie, czy w odniesieniu do skali miasta, dzielnicy, czy małego zespołu mieszkaniowego, jest funkcją, która prawidłowo wprowadzona, nie tylko nie zagraża przyrodzie, ale może ją ratować, uzupełniając zarazem program mieszkaniowy o nowe wartości kulturowe i zasoby zieleni. Ponadto w skali środowiska mieszkaniowego, jakim jest całe miasto, każda jego przestrzeń publiczna, jak: plac, ulica, skwer, park, w której możliwe jest uprawianie sportu (stałe, czasowe, bądź okazjonalne), służy także zarazem propagowaniu wartości związanych z szeroko pojętą kulturą fizyczną.

Rodzaje przestrzeni publicznej w miejskim środowisku mieszkaniowym, związane ze sportem, są jednak wysoce zróżnicowane co do skali i jakości rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych. Od złożonych wielofunkcyjnych centrów sportu, kultury, rozrywki i biznesu, jakimi są współczesne stadiony miejskie, po pojedyncze urządzenia sportowo-rekreacyjne małej skali (wielkość i charakter kompozycji przestrzennej determinuje tu program i rodzaje dyscyplin sportowych, wraz z koniecznym zapleczem oraz ewentualną widownią). W rozwiązaniach dużej skali obserwuje się współcześnie trend wyposażania zespołów sportowych w programy funkcjonalne pozwalające na zaspokojenie maksymalnej i różnorodnej liczby potrzeb użytkowników i widzów. Jest to zjawisko komercjalizacji przestrzeni dla sportu, podobne zjawisku komercjalizacji przestrzeni podróży w mieście.

We współczesnych obiektach stadionowych prześledzić można obecne reguły tworzące infrastrukturę sportu i jej wymiar kulturowy. „Współczesne stadiony, jako obiekty kultowe, kreowane są na ikony i atrakcje turystyczne miasta, a ich rola jest niekiedy porównywana do dotychczasowej roli pomników, katedr i oper”² oraz tych supernowoczesnych obiektów miasta, wobec których stale rosną wymagania funkcjonalne i formalne. Współczesne stadiony określa się także mianem „okrętu flagowego rewitalizacji miasta”³, albowiem stadion nie istnieje sam dla siebie, ale ma wpływ na rozwój miasta, poprawę przestrzeni i jakości życia jego mieszkańców, a także wizerunek miasta w świecie.

Typowym przykładem jest tutaj przebudowa kultowego Wembley w Londynie, ukończona w 2007 r., która stała się równocześnie fragmentem regeneracji dawnych terenów wystawowych w tkance miasta⁴ (il. 1). Słynny łuk i przekrycie stadionu są najbardziej widocznym z daleka elementem kompozycyjnym tego obiektu sportowego w przestrzeni publicznej miasta, w której znajdują się także i inne funkcje, jak między innymi: hotele, sklepy, powierzchnie wystawowe, bankietowe, centrum konferencyjne, kasyno. Kreowanie miasta jako nowoczesnej metropolii kojarzonej ze sportem, wraz z rewitalizacją otaczających obiekt sportowy obszarów i równocześnie poprawą jakości środowiska mieszkaniowego, dotyczy wielu miast na świecie.

Najbardziej spektakularnym i zarazem kontrowersyjnym przykładem jest tutaj Pekin, miasto olimpiady z 2008 r., która stymulowała współcześnie największą w skali przebudowę przestrzeni miasta (na którą przeznaczono olbrzymie środki finansowe)⁵. Przed taką szansą rewitalizacji przestrzeni publicznych

związanych ze sportem i zarazem regeneracją środowiska, stoją zwłaszcza miasta – organizatorzy dużych imprez sportowych (ale w tym także i miasta mniejszej skali, czy też chociażby wszystkie miasta polskie związane z organizacją Euro 2012, tj. Warszawa, Gdańsk, Wrocław i Poznań).

O znaczeniu, jakie ma otoczenie współczesnych stadionów dla środowiska miasta, świadczą dziś inwestycje podejmowane wokół nich, m.in. w przykładach takich jak: Stade de France w Paryżu, Amsterdam Arena w Amsterdamie, Skydome w Toronto, Arsenal w Londynie, Kings Waterfront w Liverpoolu, Stadionie w Cardiff i w wielu innych. Wysoka jakość przestrzeni publicznej wokół tych obiektów – czyli cały układ dojść, dojazdów, alei, placów, trawników, drzew, boisk ma przez długie lata służyć rekreacji mieszkańców.

W Polsce podobnym projektem jest chociażby przebudowa stadionu Widzewa w Łodzi połączona z wybudowaniem w przy stadionowym kompleksie nowego centrum na pow. 7,2 ha. Obiekty sportowe są już zresztą częścią centrów handlowych, takich jak Manufaktura w Łodzi czy Wola Park w Warszawie. W mniejszej skali miast w Polsce, przykłady wiązania jego odnowy z funkcją sportu i rekreacji dla poprawy jakości przestrzeni publicznych i środowiska mieszkaniowego stają się coraz częstsze i zależne od operatywności i decyzji lokalnych władz (dobrym przykładem jest tu chociażby Uniejów i Jastrzębie Zdrój⁶) i inne miasta inwestujące w oparciu o środki finansowe własne, krajowe i unijne (il. 2).

Wyżej wymienione aspekty dotyczące przestrzeni sportu i rekreacji w miejskim środowisku mieszkaniowym nie wyczerpują całości tej problematyki, którą rozpatrywać można nie tylko z uwagi na skalę całego miasta (metropolii czy miasta mniejszej skali), ale z punktu widzenia dostępności urządzeń sportowych już w samych poszczególnych osiedlach, parkach czy mniejszych zespołach mieszkaniowych i oświatowych. Tu jednak mamy do czynienia z przeważającymi formami amatorskiego uprawiania sportu, a zatem i odpowiadającym mu doborem programu użytkowego co do kubatury (na ogół bez widowni), czy doborem programu urządzeń na terenie otwartym (czasem nie w pełni jednak publicznym, a przynależnym do określonego właściciela, użytkownika i zarządcy). Dla takiego programu proponowane są obecnie, obok standardowych i powszechnie znanych urządzeń do gier i zabaw (boiskowych, letnich i zimowych), także dyscypliny zupełnie nowe.

Jedną z takich modnych na świecie propozycji dla osiedli mieszkaniowych jest na przykład *streetball* i *padel*⁷ (il. 3). Inne formy przestrzeni sportu w skali środowiska mieszkaniowego, jakim jest osiedle, to przede wszystkim skateparki (ulubione miejsca spotkań współczesnej młodzieży, il. 4)⁸ oraz ścieżki rowerowe, ścianki wspinaczkowe, boiska do gier i zabaw rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych i możliwości sprawnościowych. W Polsce niestety nadal zbyt rzadko realizuje się je łącznie z inwestycją mieszkaniową. Jednak za sprawą m.in. Euro 2012 wzrosła świadomość konieczności inwestowania w budowę nowoczesnych obiektów sportowych (w tym realizacji programu „Moje boisko-Orlik 2012”). Rządowy projekt budowy w każdej gminie kompleksu boisk (piłkarskiego i wielofunkcyjnego) oraz pawilonu szatniowo-sanitarnego jest jednak nadal niewystarczającym wobec potrzeb miast i osiedli, w których urządzenia sportowe popadły w ruinę, a nowe blokowiska są pozbawione nie tylko terenów sportowych, ale i wystarczającej ilości zieleni. Jedyne nieliczne, nowe zespoły mniejszej skali, apartamentowe, zamknięte wyizolowane getta o wysokim standardzie, posiadają pojedyncze urządzenia (jak np. baseny, siłownie, korty) z ograniczoną dostępnością, nie są to zatem *sensu stricto* przestrzenie publiczne. Podobnie zresztą półpubliczną przestrzenią są obiekty i tereny sportowe szkolne, zbyt rzadko udostępniane szerszej społeczności miasta. I wreszcie zauważyć należy, że aktywność sportowa i rekreacyjna możliwa jest jednocześnie także w prywatnej przestrzeni działki, domu i samego mieszkania (z własną siłownią, pokojem do fitness, sauną, wellness łaźienką, przestrzenią dla nowoczesnego oprzyrządowania do rozmaitych ćwiczeń), dającą możliwość indywidualnego uprawiania sportu dla zdrowia, poprawy kondycji i samopoczucia.

Poruszone zagadnienia nie wyczerpują złożonej problematyki w zakresie przestrzeni publicznej związanej ze sportem w miejskim środowisku zamieszkania. Przestrzeń ta jest wysoce zróżnicowana co do roli, skali i samego charakteru kompozycji urbanistyczno-architektonicznej. A wiąże się głównie z doborem konkretnych dyscyplin sportowych i rekreacyjnych (kubaturowych i otwartych), dla których względy użytkowe pozostają nadal, wydaje się, podstawowym wymogiem, uzupełnianym współcześnie towarzyszącymi funkcjami komercyjnymi. Przestrzeń sportu jako przestrzeń publiczna, to znaczy ogólnodostępna dla wszystkich – kreuje (pomimo patologii współczesnego sportu) określone wartości kulturowe miasta, jednoczące społeczność wokół wspólnych i uniwersalnych idei sportu.

Przypisy

- ¹ Problemy roli sportu w krajobrazie i budowania tożsamości miasta poruszyła autorka, między innymi w pracach [4] i [5].
- ² Określenia wg Grzegorza Piątka, krytyka architektury i współautora książki *Stadion X, miejsce którego nie było*, cyt. za [3].
- ³ Według wybitnego znawcy sportu Roda Shearda, autora *Studium: Architecture for the New Global Culture*, teza dotycząca roli takiego obiektu sportowego sprowadza się również do zdania, że: „stadion bardziej niż jakikolwiek inny obiekt w historii ma zdolność kształtowania miasta”, cyt. za [6].
- ⁴ Wembley, zbudowany w 1923 roku, Stadion Narodowy Anglii, jest obecnie po przebudowie (wg projektu zespołu: Rod Sheard, Ben Vickery, Norman Foster, Mouzhan Majdi), jednym z największych stadionów na świecie, dla 90 tys. widzów. Najbardziej czytelnym i widocznym z daleka elementem obiektu jest podświetlany łuk o rozpiętości 315 m i wysokości 133 m, dane wg [2].
- ⁵ Prac planistycznych przebudowy podjęło się biuro Alberta Speera-juniora. Powstały trzy linie metra, tysiące kilometrów dróg, olimpijskie miasteczko, jako dzielnica mieszkaniowa, a w nim ok. 150 obiektów autorstwa różnych projektantów, oraz gigantyczny stadion „Ptasie Gniazdo” (zaprojektowany przez pracownię Herzog & de Meuron), wielkie centrum pływackie, zwane „Wodnym Sześcianiem”, siedziba olimpijskiej centrali, futurystyczna opera i wiele innych nowatorskich w formie rozwiązań przestrzeni publicznych krytych i otwartych [4].
- ⁶ W Uniejowie w sąsiedztwie XIV-wiecznego zamku otoczonego 48 ha parkiem nad brzegiem Warty powstał w 2008 r. kompleks basenowo-rekreacyjny w oparciu o źródła wód geotermalnych. Jastrzębie Zdrój to z kolei leżące tuż przy granicy z Czechami 100-tysięczne miasto o charakterze górniczo-przemysłowym, które postawiło obecnie na sport i aktywny wypoczynek dla mieszkańców oraz organizację imprez sportowych, co w zamierzeniach ma doprowadzić do integracji społeczeństwa, w wyniku powstania sieci bazy sportowej usytuowanej w różnych częściach miasta. W jej skład wchodzi: reprezentacyjny stadion miejski, kompleks sportowy z halą, ośrodek wypoczynku niedzielny, lodowisko, kryta pływalnia i kąpielisko – dające bardzo szeroką ofertę dla mieszkańców, uprawiania różnych dyscyplin sportowych i gier rekreacyjnych [9].
- ⁷ Jest to jedna z wielu odmian gier sportowych, w których wykorzystuje się rakiety i piłki, pochodząca z Meksyku i obecnie popularna w wielu krajach, kory do niej można łatwo i tanio zbudować w istniejących osiedlach [9].
- ⁸ Przykłady nowoczesnych skateparków na wolnym powietrzu w Polsce zrealizowano m.in. w Częstochowie, Szczecinie i Kołobrzegu oraz Wrocławiu (tu w dawnej zajezdni tramwajowej).

In its public spaces, a contemporary city has various places for social activity where the spaces of sport make a particular and attractive offer. First and foremost, it is meant for the inhabitants of a given city but also for a wider circle of interested parties. Therefore, it enriches an urban housing environment with a function which often goes beyond its local impact and – owing to the mass media – can be promoted, even in the global scale. Sport is present in the functional and spatial structure of every city, even though in different scales, and its current appearance is special and incomparable to other phenomena. Thanks to the diversity of sport disciplines and their purposes (for qualified, professional, amateur or mass sport), sports layouts and objects create various, usually distinguished, spatial forms in an urbanized landscape. Moreover, the cultural and aesthetical value of a public space with a sports object has always been one of the conditions for the identification of an urban space¹.

Sport plays a role in shaping a public space in its primary form expressing itself in the material presence of a sports and recreational complex or layout in the structure of a city. What is more, it entered contemporariness as the so-called sports lifestyle which is essential for the formation of a healthy housing environment.

New ideas in the field of shaping a contemporary housing environment, based upon the principles of respecting cultural values and nature and saving its resources, were prepared theoretically in the 20th century. Thus, the realization of these ideas with reference to urbanized spaces is becoming the basic problem of planning, designing and implementing practice in the 21st century. In this field, sport – with reference to the scale of a city, a town, a district or a small residential complex – seems to be a function which, appropriately introduced, does not threaten nature; quite the reverse, it can rescue it by complementing a housing programme with new cultural values and green reserves. Moreover, in the scale of a housing environment being an entire city, each of its public spaces – a square, a street, a park where sports can be practised (continuously, temporarily or occasionally) – serves to propagate values relating to broadly understood physical culture.

However, kinds of a public space in an urban housing environment related to sport are highly diverse in the scale and quality of urban and architectural solutions. From complex multipurpose centres of sport, culture, entertainment and business (contemporary municipal stadiums) down to individual sports and recreational facilities in a smaller scale (here, the size and character of a spatial composition determines the programme and kinds of sport disciplines together with necessary equipment and a potential audience). In large-scale solutions, a contemporary trend can be observed to equip sports complexes with functional programmes making it possible to satisfy a maximum diverse number of the needs of users and spectators. It is the phenomenon of commercializing the space for sport, similar to the phenomenon of commercializing the space for travel in a city.

In contemporary stadium objects, we can see the rules which form sports infrastructure and its cultural dimension. "Contemporary stadiums, as cult objects, act as icons and tourist attractions in a city whose role is sometimes compared with the previous role of monuments, cathedrals and opera houses"² as well as those ultramodern urban objects which face more and more functional and formal requirements. Contemporary stadiums are also called "the flagship of urban revitalization"³ because a stadium does not exist for its own sake – it influences the development of a city, improves the space and quality of its inhabitants' lives as well as the image of a city in the world.

A typical example is the rebuilding of the cult Wembley in London finished in 2007 which has also become a fragment of the regeneration of former exhibition grounds in the tissue of the city⁴ (ill. 1). The famous arch and cover of the stadium make the most noticeable compositional element of this sports object in the public space of the city which includes some other functions, for instance: hotels, shops, exhibition and banquet areas, a conference centre, a casino. Creating a city as a modern metropolis associated with sport, together with the revitalization of the areas which surround a sports object as well as the improvement of the quality of a housing environment, concerns numerous cities all over the world.

The most spectacular and controversial example is Beijing, the venue of the 2008 Olympic Games which stimulated the contemporary, largest-scale rebuilding of its urban space (gigantic financial means)⁵. Especially the organizers of big sports events (including small towns or all the Polish cities involved in Euro 2012, i.e. Warsaw, Gdańsk, Wrocław and Poznań) stand a chance of revitalizing public spaces related to sport and environmental regeneration.

These days, the meaning of the surroundings of contemporary stadiums for an urban environment is proven by investments undertaken around them: Stade de France, Paris; Amsterdam Arena, Amsterdam; Skydome, Toronto; Arsenal, London; Kings Waterfront, Liverpool; Cardiff Stadium and many more. The high quality of the public space around these objects – an entire layout of approach paths and roads, avenues, squares, lawns, trees, pitches – is expected to serve the inhabitants' recreation for many years. In Poland, a similar example is the rebuilding of Widzew Stadium in Łódź combined with the construction of a new 7.2-ha centre at this complex. Anyway, sports objects have already been part of shopping centres, such as Manufaktura in Łódź or Wola Park in Warsaw. In Polish small towns, instances of combining renewal with the function of sport and recreation for the improvement of the quality of public spaces and a housing environment are becoming more and more popular and dependent on the efficiency and decisions of the local authorities (Uniejów, Jastrzębie Zdrój⁶ and some other towns investing on the basis of their own, domestic and union financial means make good examples here; ill. 2).

The abovementioned aspects concerning the space of sport and recreation in an urban housing environment do not exhaust the whole of the problem which may be considered not only in the scale of an entire city (a metropolis or a small town) but also from the viewpoint of the accessibility of sports facilities in individual estates, parks or smaller residential and educational complexes. Here, however, we are dealing with prevailing forms of amateur sport practice with an appropriate utilitarian programme concerning cubature (usually without an audience) or a facility programme in an open area (sometimes not fully public but belonging to a defined owner, user and manager). Presently, such a programme receives some completely new disciplines besides the standardized and generally known facilities for pitch, summer and winter games. Such fashionable propositions for housing estates include *streetball* and *padel*⁷ (ill. 3). Other popular forms of a sports space in the scale of the housing environment of an estate are skateparks (contemporary young people's favourite meeting places; ill. 4)⁸, bicycle paths,

climbing walls, recreational pitches for various age groups and physical abilities. Unfortunately, they are rarely implemented together with a housing investment in Poland. However, owing to Euro 2012, the awareness of a necessity to invest in the construction of modern sports objects (including the implementation of the “Orlik Pitch 2012” programme) has risen. A governmental project for the construction of a football and multipurpose pitch complex with changing rooms and a sanitary pavilion in each commune is still insufficient towards the needs of cities, towns and estates where sports facilities have fallen into ruin, and new “bleak housing estates” are devoid both of sport grounds and a satisfactory amount of greenery. Only few new, small apartment complexes, closed and isolated high-standard “ghettos” have single facilities (e.g. swimming pools, gyms, courts) with limited accessibility; therefore, they do not make public spaces in the strict sense. Similarly, sports objects and areas are semipublic spaces rendered available to a wider urban community too rarely. Finally, we will take the liberty to point out that contemporary sports and recreational activity is also possible in the private space of a plot, a house and a flat itself (with its own gym, fitness room, sauna, wellness bathroom, space for diverse modern exercise equipment) which produces the potentiality for individual sport practice improving an athlete’s health, condition and frame of mind.

The brought up issues do not exhaust complex problems in the domain of a public space relating to sport in an urban housing environment. This space is highly diverse in the role, scale and character of an urban and architectural composition. It is related mainly to a selection of particular sports and recreational (cubature and open) disciplines where utilitarian considerations seem to remain the basic requirement contemporarily complemented with accompanying commercial functions. The space of sport as a public, open-access space creates (despite the pathology of contemporary sports) defined cultural values of a city, regardless of its scale, which unite communities around the common and universal ideas of sport.

Endnotes

- 1 The author mentions the problems of sport in a landscape and the construction of the identity of a city in such publications as [4] and [5]
- 2 According to Grzegorz Piątek, an architecture critic and the coauthor of the book *Stadion X, miejsce którego nie było*, here quote from [3]
- 3 According to the outstanding sport expert Rod Sheard, the author of *Stadium: Architecture for the New Global Culture*, a thesis concerning the role of such a sports object also amounts to the opinion that “more than any other object in history, a stadium is capable of shaping a city”, here quote from [6]
- 4 Wembley, built in 1923, England’s National Stadium, has recently been rebuilt (according to a design by the team: Rod Sheard, Ben Vickery, Norman Foster, Mouzhan Majdi). Now, it is one of the world’s largest stadiums for 90,000 spectators. Its most readable and visible element is a translucent arch (span 315 m, height 133 m), data according to [2]
- 5 Rebuilding was planned by Albert Speer Junior’s office. Three underground lines, thousands of kilometres of roads, Olympic Town as a residential district including c. 150 objects designed by various creators, and the gigantic “Bird’s Nest” Stadium (designed by Herzog & de Meuron), an enormous swimming centre called “Water Cube”, the seat of the Olympic Headquarters, a futurist opera house and many more formally innovative solutions of indoor and outdoor public spaces were constructed [4]
- 6 In 2008, a swimming and recreational complex based on geothermal springs was built in Uniejów, in the vicinity of a 14th century castle surrounded by a 48-ha park on the Warta riverbank. Jastrzębie Zdrój is a town of mining and industrial character with 100,000 inhabitants situated next to the Czech border. At present, it promotes sport and active recreation for its residents and the organization of sports events which is expected to lead to the integration of the society and the formation of a network of sports facilities situated in various parts of the town. It includes: a smart municipal stadium, a sports complex with a hall, a Sunday recreation centre, an ice rink, an indoor swimming pool and a watering place – a very wide offer for the inhabitants which facilitates practising various sport disciplines and recreational games [9]
- 7 It ranks among games using racquets and balls, originated in Mexico and popular in many countries. Courts (10 × 20 m) can be built easily and cheaply in the existing estates [9]
- 8 Modern open-air skateparks have been implemented in Częstochowa, Szczecin, Kołobrzeg, Wrocław (in a former tram depot) etc.

Literatura/References

- [1] Florek Z., *Sport dla mieszkańców*, Sport Plus, nr 4/2008.
- [2] Grzybowska-Kwiecińska L., *Nowy stadion Wembley*, Architektura & Sport, nr 5-6/2007.
- [3] Pańków L., *Mecz w wiklinowym koszu*, Wprost, nr 17/2009.
- [4] Rzegocińska-Tyżuk B., *Sport w krajobrazie miasta*, (mat. do publikacji na konferencję ZUT), Szczecin 2010.
- [5] Rzegocińska-Tyżuk B., *Sport w przestrzeni publicznej współczesnego miasta*, Czasopismo Techniczne, z. 9-A/2005.
- [6] Sawicki P., *Sen o nowej Warszawie*, Sport Plus, nr 2/2009.
- [7] Spampinato A., *Stades du Monde*, Sport & Architektura, Antwerpia 2004.
- [8] *Sporting Spaces*, Melbourne (t. 1) 1999, (t. 2) 2003.
- [9] Wojtulewicz M., *Padel -propozycja dla osiedli mieszkaniowych*, Architektura & Sport, nr 5-6/2007.

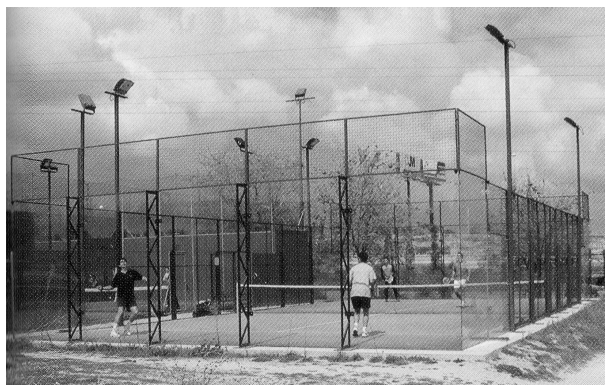
II. 1. Stadion Wembley w Londynie, widok od zachodu [2]

III. 1. Wembley Stadium in London, a view from the west [2]

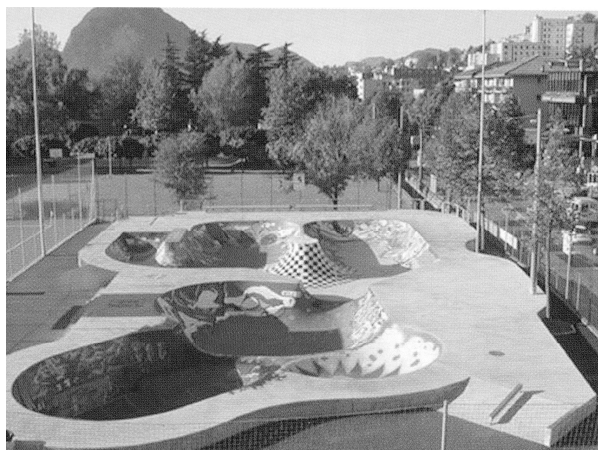
II. 2. Kąpielisko dla mieszkańców w Jastrzębiu Zdroju [1]

III. 2. A watering place for the inhabitants of Jastrzębie Zdrój [1]

II. 3. Kort do padla w osiedlu w Madrycie [9]

III.3. A padel court in an estate, Madrid [9]

II. 4. Skatepark Cornaredo w Lugano [9]

III.4. Cornaredo Skatepark in Lugano [9]